

การวิจัยกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Research and The Sustainable Development Goals (SDGs)

อัฉราพรณ โพธิ์ทอง¹

Atcharaphan Phothong^{1*}

Received: 29 July 2024

Revised: 08 November 2024

Accepted: 19 November 2024

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความท้าทายระดับโลก บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการวิจัยและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมให้ SDGs เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัยใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) บทบาทของงานวิจัยสามารถขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เนื่องจาก 1.1) งานวิจัยช่วยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในบริบทต่างๆ 1.2) งานวิจัยช่วยปรับเป้าหมาย SDGs ให้เข้ากับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น 1.3) งานวิจัยช่วยประเมินผลกระทบของนโยบายหรือการดำเนินการต่างๆ ที่มีต่อ SDGs 1.4) งานวิจัยช่วยพัฒนาแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ในการบรรลุเป้าหมาย SDGs 1.5) งานวิจัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ 1.6) งานวิจัยช่วยสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของ SDGs แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) แนวทางการส่งเสริมให้ SDGs เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ได้แก่ 2.1) การผนวก SDGs เข้าไปในการบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร และการปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในประเด็นการวิจัย 2.2) สนับสนุนแนวทางการวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ 3.3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการทำวิจัยเพื่อคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่างๆ 3.4) การสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับ SDG ให้แก่นักวิชาการผ่านช่องทางต่างๆ 3.5) วิเคราะห์จุดแข็งด้านงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับ SDGs รวมถึงระบุตัวนักวิจัยหลักให้ชัดเจน 3.6) รายงานผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และ 3.7) ส่งเสริมให้นักวิจัยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับนักวิจัยระดับโลก ดังนั้น งานวิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยช่วยให้เข้าใจปัญหาและค้นหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสมนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย SDGs

คำสำคัญ: งานวิจัย, มหาวิทยาลัย, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, SDGs, ประเทศไทย

¹ เจ้าหน้าที่วิจัย, สถาบันนวัตกรรมและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

¹ Technical Research Officer, Institute for Innovative Learning, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170

* Corresponding author: e-mail: atcharaphan.pho@mahidol.edu

Abstract

The university plays an important role in advancing the Sustainable Development Goals (SDGs) by developing human resources and focusing on producing graduates with the knowledge and skills needed to address social and environmental challenges. The university addresses global challenges by conducting research and developing innovations that contribute to long-term solutions. The purpose of this paper is to demonstrate the important role of research and to present guidelines for promoting the SDGs as an important agenda in university research operations in two main areas: 1) The role of research can drive the Sustainable Development Goals because 1.1) Research helps to collect data and analyze the current situation in various contexts. 1.2) Research helps to adapt the SDGs to the local context and needs 1.3) Research helps to assess the impact of policies or actions on the SDGs. 1.4) Research helps to develop new approaches or methods to achieve the SDGs. 1.5) Research plays an important role in developing a systematic monitoring and evaluation process. 1.6) Research helps raise awareness of the SDGs among the public and stakeholders. 2) Guidelines to promote the SDGs as an important agenda in the university's research operations: 2.1) Integration of SDGs into management; 2.2) Supporting an integrated research approach across disciplines 3.3) Encouraging and supporting academics to conduct research to invent innovations to develop various technologies. 3.4) Building knowledge and understanding of the SDGs for academics through various channels, 3.5) Analyzing the university's research strengths based on its alignment with the SDGs, including clearly identifying the main researchers, 3.6) Reporting on the university's research results that continuously support the goals, and 3.7) Encouraging researchers to build a collaborative network with world-class researchers. As a result, research plays an important role in driving the Sustainable Development Goals by assisting in the understanding of problems and the development of appropriate solutions to achieve the SDGs.

Keywords: Research, University, Sustainable Development Goals, SDGs, Thailand

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในยุคสมัยนี้ มีผลกระทบต่อมนุษย์ในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีระบบสื่อสารที่ทันสมัย ครอบคลุมและเชื่อมโยงกัน แต่ยังคงมีความต้องการที่จะปรับตัวเพื่อให้เกิดความสามารถในการอยู่รอดและสามารถแข่งขันในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ แต่จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ

ด้านอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเชื่อว่าเป็นการเพิ่มรายได้ต่อหัวทำให้ประเทศพัฒนามากขึ้น แต่ก็นำมาซึ่งปัญหาการเติบโตแบบกระจุกตัว เกิดการแข่งขัน การใช้ทรัพยากรที่มากเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ไม่มีคุณภาพ ทำให้เกิดปัญหาหลายด้านจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโลกในปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต

สมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development, WCED) ได้ให้คำนิยามของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง วิธีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง (Brundtland Report, 1987) โดยการบรรลุ การพัฒนาที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environmental protection) สำหรับประเทศไทยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ คำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน หนึ่งในนั้นคือ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่อธิบายไว้ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม กล่าวคือองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างคือ มีดุลยภาพ หรือพูดอีก นัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้อง กับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ (อิทธิศักดิ์ จิราภรณ์วารี และศุภกฤต ทวีสง่า, 2565) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้าน อย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการ พึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม (เกสร เกษมชื่นยศ, 2563) ในการประชุมสมัชชา สหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนายั่งยืน

ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลก เพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางให้แก่แต่ละประเทศ ดำเนินการร่วมกันและถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนอง ต่อการเปลี่ยนแปลงและเพื่อสร้างโลกที่ยั่งยืนที่ดี ขึ้นสำหรับทุกคน ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและ เกื้อหนุนกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา นอกจากนี้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเน้นให้ ความสำคัญกับการปรับสมดุลทั้ง 3 มิติของการพัฒนา อย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมเพื่อไม่ทิ้งใคร ไว้ข้างหลัง

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช โดยอาศัยหลักของภูมิปัญญาบน พื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ โดยเน้นคนเป็น ศูนย์กลางภายใต้เป้าหมายการสร้างความยั่งยืนใน ทุกมิติ ที่ก่อให้เกิดดุลยภาพของมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นฐานอยู่บนหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความสมเหตุสมผลและ ความรอบคอบ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายๆ ด้านของชีวิตอย่างมี นัยสำคัญก่อนที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอ เพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีการ บูรณาการไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งได้กำหนดทิศทางที่ชัดเจน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์

หลัก คือ ความมั่นคง การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความเสมอภาคทางสังคม การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลของสภาพแวดล้อมและการพัฒนาภาครัฐ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการใช้ความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ยังเน้นความสมดุลกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม แผนนี้ยังคงมุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2559) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนที่ประเทศควรมุ่งไปในระยะ 5 ปี เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยอาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” (Resilience) 3) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2565)

แผนยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้ให้ความสำคัญและคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อมุ่งตอบโจทย์ประเทศไทย 4.0 โดยกำหนดวิสัยทัศน์การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศว่า “ประเทศไทยใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นกำลัง

อำนาจแห่งชาติ เพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปีด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และยังให้ความสำคัญในการสนับสนุนงานวิจัยและนวัตกรรม และต่อยอดไปสู่นวัตกรรมให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แก้ปัญหาสังคม และมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งสำคัญของประเทศในการทำวิจัยและผลิตผลงานวิจัยเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนการยกระดับขีดความสามารถของประเทศ และสร้างผลิตองค์ความรู้ใหม่ๆ ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ รวมทั้งสร้างความยอมรับในระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2565) และงานวิจัยเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้อบรมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ด้วยการพัฒนาค้นคว้า และวิจัยข้อมูล เนื่องจากงานวิจัยช่วยให้เข้าใจสภาพปัญหา ความท้าทายของแต่ละเป้าหมาย ตลอดจนช่วยกำหนดขอบเขตและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จึงได้กำหนดตัวชี้วัดจำนวนผลงานวิจัยตีพิมพ์ที่สอดคล้องกับ SDGs และใช้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น Times Higher Education Impact Rankings , QS World University Rankings by Subject: Sustainability ซึ่งจะพิจารณาจากจำนวนบทความวิจัยที่ดีตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติเกี่ยวข้องกับ SDGs จำนวนเงินทุนวิจัยที่ได้รับสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกมุ่งเน้นไปที่ SDGs และจำนวนนักวิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เป็นต้น เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนงานวิจัยให้อบรมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติและนำไปสู่การจัดอันดับที่ดีขึ้นของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

การนำเสนอแนวคิดในบทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการวิจัยและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมให้เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและโลก

เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 เพื่อพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของทุกคนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยมีเป้าหมาย 17 เป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ขจัดความยากจน 2) ขจัดความหิวโหย 3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 4) การศึกษาเท่าเทียม 5) ความเท่าเทียมเพศ 6) การจัดการน้ำและการสุขาภิบาล 7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ 8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและเติบโตทางเศรษฐกิจ 9) อุตสาหกรรมนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน 10) ลดความเหลื่อมล้ำ 11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน 12) แผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล 15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบนบก 16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก 17) หุ้นส่วนความร่วมมือสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยเป้าหมาย SDGs ทั้ง 17 เป้าหมายสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่สมดุลกันใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน (Three Pillars of Sustainability) คือ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และอีก 2 มิติ คือ มิติด้านสันติภาพและสถาบัน และมิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา รวม 5 มิติ (เรียกว่า

5 Ps) ประกอบด้วย 1) People (มิติด้านสังคม): การขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 2) Prosperity (มิติด้านเศรษฐกิจ): ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ 3) Planet (มิติด้านสิ่งแวดล้อม): การปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป 4) Peace (มิติด้านสันติภาพและสถาบัน): ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ 5) Partnership (มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา): ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDGs นอกจากจะเป็นแนวทางพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาของประเทศในระดับชาติแล้ว ยังเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต การสะท้อนถึงความมั่นใจในการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรทั่วโลก โดยเน้นความเสมอภาค ความยั่งยืน ความหลากหลายทางชีวภาพ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับการนำประโยชน์ของ SDGs ไปใช้นั้น ต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมเป็นวิธีการนำไปสู่การพัฒนาที่ครอบคลุมและยั่งยืน

หลักการของ SDGs

การที่จะบรรลุเป้าหมายของ SDGs ได้ในทุกมิติ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมปฏิบัติเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน SDGs อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องคำนึงถึงหลักการ 5 ข้อ (SDG Move Team, 2560, ภาสกร บุญคุ้มและรัตนา ด้วยดี, 2566) ดังนี้

1. การพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) คือ การพัฒนาที่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะคนชายขอบและกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถปรับตัวหรือเข้าถึงทรัพยากรได้ยากกว่าคนทั่วไป

2. การพัฒนาที่เป็นสากล (Universal Development) คือ การพัฒนาที่คำนึงถึงหลักการหรือแนวทางพื้นฐานที่โลกยอมรับ เช่น หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐาน การยอมรับว่าทุกคนเท่าเทียมกัน การไม่เหยียดเชื้อชาติ ผิวสี เป็นต้น

3. การพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) คือ การพัฒนาที่บูรณาการในภาพรวม ไม่มองปัญหาแยกขาดจากกัน แนวคิดนี้จะช่วยให้หน่วยงานหรือภาคส่วนต่างๆ ทำงานร่วมกันได้มากขึ้น

4. การพัฒนาที่เน้นระดับท้องถิ่น (Locally-focused Development) คือ การพัฒนาที่เริ่มจากระดับ ท้องถิ่นเนื่องจากสามารถสะท้อนปัญหาความต้องการ และออกแบบวิธีการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตนเอง

5. การพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยี (Technology-driven Development) คือ การพัฒนาที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการบรรลุผลของการพัฒนาถูกเผยแพร่และถูกติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และเทคโนโลยีจากการปฏิวัติด้านข้อมูล เพื่อให้ผลของการพัฒนาถูกเผยแพร่และถูกติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

จะเห็นได้ว่าคำว่า SDGs ส่วนมากมุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive) มุ่งการเปลี่ยนแปลง (Transformative) และบูรณาการ (Integrated) ที่ทุกหน่วยงานสามารถนำไปปฏิบัติ และแม้ว่า SDGs จะเป็นเป้าหมายระดับโลกแต่การนำ SDGs ไปปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทุกส่วนร่วมมือและผลักดัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน SDGs อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายอย่างสูงสุด

กลไกการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2558 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2558) เพื่อขับเคลื่อนพันธกิจตาม SDGs ให้เกิดเป็นรูปธรรมภายในปี พ.ศ. 2573 ตามที่รัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามไว้กับองค์การสหประชาชาติ โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environmental protection) และในคราวประชุมครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ได้มีมติเห็นชอบหลักการร่างแผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (Thailand's SDG Roadmap) ซึ่งแผนการขับเคลื่อนฯ ที่เชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยครอบคลุมการดำเนินการหลักใน 6 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างการตระหนักรู้ โดยมีการดำเนินการทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นมีความรู้และความเข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความยั่งยืน 2) การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนระดับอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างประเทศให้มั่นคง โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง 3) กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย และหน่วยงานภาครัฐบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 4) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยยึดหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการที่สำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

และยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งขยายผลสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ (SDG Localization) 5) ภาวการณ์พัฒนา สนับสนุนความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งในประเทศและภาคีการพัฒนา ระหว่างประเทศ เพื่อร่วมขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 6) การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยระบบฐานข้อมูลกลางที่มีการรายงานความก้าวหน้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

สถานการณ์ภาพรวมในระดับโลก

เครือข่ายทางออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Solutions Network: SDSN) ร่วมกับมูลนิธิ Bertelsmann ได้ร่วมกันจัดทำ SDG Index & Dashboard หรือ Sustainable Development Report ขึ้น ซึ่งรายงานผลครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและรายงานผลการตอบสนองต่อเป้าหมาย SDGs ทำให้ทราบถึงสถานะของแต่ละประเทศซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ทำให้การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) วาระการพัฒนา 2030 (Agenda 2030) เกิดขึ้นจริงและเป็นกระบวนการที่สะท้อนสถานการณ์ ความก้าวหน้า ความท้าทายที่โลกเผชิญเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 1 ซึ่งแสดงสถานะของแต่ละเป้าหมาย SDGs ของโลก จากรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Report) และ SDG Index ประจำปีพ.ศ. 2567 (Sachs *et al.*, 2024) พบว่า ในภาพรวมของโลกมีเป้าหมายย่อย SDG เพียง 16% เท่านั้นที่จะสามารถบรรลุได้ในปีพ.ศ. 2573 ในขณะที่อีก 84% พบว่ามีข้อจำกัดหรือมีการพลิกกลับของความก้าวหน้า โดยกลุ่มประเทศนอร์ดิก (เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน) ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งสู่

ความสำเร็จในการบรรลุ SDGs ขณะที่กลุ่มประเทศบราซิล (บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้) มีความก้าวหน้าที่แข็งแกร่งชัดเจน ส่วนกลุ่มประเทศที่ยากจนและเปราะบาง พบว่ามีความล่าช้าถอยหลังอยู่มาก ในขณะที่การจัดการความท้าทายระดับโลกต้องอาศัยความร่วมมือระดับโลก โดยประเทศบาร์เบโดสเป็นประเทศที่มีความมุ่งมั่นสูงสุดสำหรับความร่วมมือพหุภาคีตามแนวทางขององค์การสหประชาชาติ ขณะที่สหรัฐอเมริกามีความมุ่งมั่นน้อยที่สุด และเป้าหมายย่อยของ SDGs ที่เกี่ยวข้องกับระบบอาหารและที่ดินมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายน้อย นอกจากนี้ยังพบช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่ขยายกว้างขึ้น รวมไปถึงปัญหาความยากจนขั้นรุนแรงและความหิวโหยที่มากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 แสดงสถานะของแต่ละเป้าหมาย SDGs ของโลกประจำปี พ.ศ. 2567 (Sachs *et al.*, 2024)

เมื่อพิจารณาถึง SDG Index ระดับโลก พบว่า มีประเทศที่ถูกจัดอันดับทั้งสิ้น 167 ประเทศ โดยประเทศที่ได้รับการจัดอันดับสูงสุด 5 อันดับแรก คือ ฟินแลนด์ สวีเดน เดนมาร์ก เยอรมนี และฝรั่งเศส ตามลำดับ ขณะที่ประเทศที่ถูกจัดอยู่ใน 5 อันดับสุดท้าย คือ เยเมน (อันดับ 163) โซมาเลีย (อันดับ 164) ชาร์ดี (อันดับ 165) สาธารณรัฐแอฟริกากลาง (อันดับ 166) และซูดานใต้ (อันดับ 167) ตามลำดับ

จากรายงานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2567 (The Sustainable Development Goals Report 2024) (United Nations Department of Economic and Social Affairs: UN DESA, 2024) จัดทำโดยสำนักงานกิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Department of Economic and Social Affairs: UN DESA) ร่วมมือกับระบบสถิติของสหประชาชาติ (UN Statistical System: UNStats) มีข้อค้นพบในแต่ละเป้าหมายดังนี้ 1) SDG 1 – อัตราการเติบโตของ GDP ต่อหัวของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาครั้งหนึ่งในโลกเพิ่มขึ้นน้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้วเป็นครั้งแรกในรอบศตวรรษ 2) SDG 2 – ในปี พ.ศ. 2565 เกือบ 60% ของประเทศทั่วโลกเผชิญกับราคาอาหารที่สูงขึ้นในระดับปานกลางจนถึงสูงผิดปกติ 3) SDG 3 – การเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้นช่วยป้องกันการเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ได้ 20.8 ล้านคนในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา 4) SDG 4 – ความก้าวหน้าด้านการศึกษายังคงเป็นเรื่องที่น่ากังวล เพราะนักเรียนที่อ่านหนังสือออกเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษา มีเพียง 58% ทั่วโลก 5) SDG 5 – ในปีพ.ศ. 2565 จากข้อมูลที่รวบรวมจาก 120 ประเทศ มีสัดส่วนประเทศจำนวน 55% ที่ไม่มีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อม 6) SDG 7 – ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ความสามารถในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนทั่วโลกขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเพิ่มขึ้น 8.1% ต่อปี 7) SDG 8 – ในปีพ.ศ. 2566 อัตราการว่างงานทั่วโลกอยู่ในระดับต่ำสุดที่ 5% 8) SDG 9 – ประชากรโลกกว่า 95% สามารถเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านบรอดแบนด์มือถือที่มีความเร็วตั้งแต่ 3G ขึ้นไป 9) SDG 14 – เกิดวิกฤตการณ์ความร้อนสูงสุดในประวัติศาสตร์ของมหาสมุทร ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวครั้งใหญ่ระดับโลกเป็นครั้งที่ 4 10) SDG 17 – ประเทศที่กำลังพัฒนามีระดับหนี้สินภายนอกอยู่ในระดับ

ที่สูงสุดและประเทศรายได้น้อยประมาณ 60% มีความเสี่ยงสูงที่จะประสบปัญหาหนี้สิน หรือกำลังประสบปัญหาดังกล่าวอยู่แล้ว

สถานการณ์ในประเทศไทย

จากรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2567 (Sustainable Development Report (SDR) 2024) (Sachs *et al.*, 2024) ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับอยู่ที่อันดับ 45 ของโลก (จากเดิมอันดับที่ 43 ในปีพ.ศ. 2566) แต่ยังคงมีคะแนนรวมเท่ากับปี พ.ศ. 2566 คือ 74.7 คะแนน ซึ่งถือว่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอยู่ที่ 66.5 คะแนนและถ้าเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน พบว่าประเทศไทยยังครองอันดับ 1 เป็นปีที่ 6 ติดต่อกัน (พ.ศ. 2562 – 2567) ตามมาด้วย เวียดนาม (อันดับ 54) สิงคโปร์ (อันดับ 65) อินโดนีเซีย (อันดับ 78) มาเลเซีย (อันดับ 79) ฟิลิปปินส์ (อันดับ 92) บรูไนดารุซซาลาม (อันดับ 96) กัมพูชา (อันดับ 104) ลาว (อันดับ 119) และเมียนมา (อันดับ 120) ซึ่งเมื่อเทียบกับปีพ.ศ. 2566 พบว่ามีเพียง 4 ประเทศเท่านั้นที่มีอันดับก้าวหน้าขึ้นคือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุซซาลาม และเมียนมา ขณะที่อีก 6 ประเทศมีอันดับถดถอยลง ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย กัมพูชา และลาว นอกจากนี้ หากเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ประเทศไทยได้อันดับที่ 3 รองจากญี่ปุ่น (อันดับ 18) และเกาหลีใต้ (อันดับ 33) ทั้งนี้ หากพิจารณาฐานะรายเป้าหมายของประเทศไทยเทียบกับปี พ.ศ. 2566 จากภาพที่ 2 พบว่า

1. เป้าหมายที่มีสถานะบรรลุเป้าหมายแล้ว (สีเขียว) สามารถบรรลุเป้าหมายได้ คือ SDG1 (ขจัดความยากจน) และSDG4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) ซึ่งอยู่ในสถานะบรรลุเป้าหมายเดิมจากปี พ.ศ. 2566

2. เป้าหมายที่มีสถานะท้าทาย (สีส้ม) มีทั้งสิ้น 10 เป้าหมายเท่ากับปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ SDG5 (ความเท่าเทียมทางเพศ) SDG6 (น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล) SDG7 (พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้) SDG8 (งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) SDG9 (โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม) SDG10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) SDG11 (เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน) SDG12 (การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน) SDG13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) และ SDG17 (ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2567 เป้าหมาย SDG9 มีแนวโน้มอยู่ในทิศทางที่จะบรรลุได้ ในขณะที่ SDG6 SDG7 และ SDG11 มีแนวโน้มค่อนข้างก้าวหน้า ส่วนอีก 6 เป้าหมายที่เหลือยังคงไม่คืบหน้า

3. เป้าหมายที่มีสถานะท้าทายมาก (สีแดง) มีทั้งสิ้น 5 เป้าหมายเท่ากับปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ SDG2 (ขจัดความหิวโหย) SDG3 (สุขภาพและความปลอดภัย) SDG14 (ทรัพยากรทางทะเล) SDG15 (ระบบนิเวศบนบก) และ SDG16 (สังคมสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง)

4. ปีนี้ไม่มีเป้าหมายใดของไทยอยู่ในสถานะยังคงมีความท้าทายบางส่วน (สีเหลือง)

ภาพที่ 2 แสดงสถานะของแต่ละเป้าหมาย SDGs ของประเทศไทยประจำปี พ.ศ. 2567 (Sachs et al., 2024)

บทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญอย่างมากท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นสถาบันหลักที่ช่วยให้สังคมอยู่รอดได้โดยมีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้ (นงนภัทร รุ่งเนย, 2555) ในมุมมองของผู้เขียนมีความเห็นว่า มหาวิทยาลัยมีส่วนช่วยในพัฒนาและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากเป็นแหล่งที่บ่มเพาะความรู้ และผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้และทักษะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนออกสู่สังคม รวมถึงมีการสร้างและถ่ายทอดความรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคม ผ่านกระบวนการการศึกษาและการวิจัย โดยมีการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีความเห็นว่าการสร้างและการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นสามารถดำเนินการผ่านนโยบายการบริหารและการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ สู่ชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ก่อให้เกิดการสมดุลระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ข้อ คือ การศึกษา การวิจัย นโยบายและการปฏิบัติในขอบเขตของมหาวิทยาลัย และความเชื่อมโยงกับสังคมในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับโลก ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการดำเนินงานผ่านนโยบายการบริหารเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้จัดทำนโยบายมหาวิทยาลัยเชิงนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตาม 17 เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ที่จัดทำขึ้นโดยองค์กรสหประชาชาติ

(United Nations : UN) ซึ่งเป็นเป้าหมายโลกแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 – 2573 โดยดำเนินการผ่านกลยุทธ์สำคัญ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาจากฐานการเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainability Growth) กลยุทธ์การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Sustainable Resources Use) และกลยุทธ์การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) เพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่จะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 3 จาก 17 ประเด็นเป้าหมายคือ SDG 3 (การมีสุขภาพและความปลอดภัย) SDG 16 (สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก) และ SDG 17 (หุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) (กองแผนงานมหาวิทยาลัยมหิดล, 2024) ซึ่งนโยบายดังกล่าวถูกนำไปใช้ปฏิบัติผ่านการจัดการเรียนการสอน การวิจัยโดยมีการบูรณาการข้ามศาสตร์ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยทั่วโลกให้ความสำคัญและมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสังเกตจากการเข้าร่วมจัดอันดับ Times Higher Education (THE) Impact Rankings ซึ่งเป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกตามผลกระทบที่มหาวิทยาลัยสร้างเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ภายใต้เกณฑ์การพิจารณา 4 ข้อ ดังนี้ 1) งานวิจัย (research) 2) นโยบายและแนวทางปฏิบัติภายในมหาวิทยาลัย (stewardship) 3) การเชื่อมโยงกับสังคมในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับโลก (outreach) และ 4) การเรียนการสอน (teaching) โดยในปี พ.ศ. 2567 มหาวิทยาลัยทั่วโลกเข้าร่วมการจัดอันดับทั้งสิ้น 2,152 แห่ง จาก 125 ประเทศ (เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2566 ที่มีมหาวิทยาลัยร่วมจัดอันดับ 1,591 แห่ง) ในมุมมองของผู้เขียนมีความเห็นว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีส่วนสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัย และเปิดโอกาสให้

มหาวิทยาลัยที่เน้นส่งผลกระทบต่อสังคมมีโอกาสสร้างชื่อเสียงในระดับโลก รวมถึงเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชนในระดับชาติและระดับโลก และสามารถในการเข้าร่วมแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนของโลกได้ นอกจากนี้ยังเพิ่มโอกาสให้แหล่งทุนในประเทศและต่างประเทศให้ทุนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ SDGs อีกด้วย ผู้เขียนขอยกตัวอย่างผลงานวิจัยของ กุลชา เลิศสิทธิพันธ์ และสุทธิศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนจากมหาวิทยาลัยที่ติด 100 อันดับแรกในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกเฉพาะสาขาโดย QS และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกโดยมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย พบว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์กับมหาวิทยาลัยที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพทางด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนได้ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน การจัดการพลังงานหมุนเวียนที่จะส่งผลโดยตรงต่อหลักการสร้างความสมดุลทั้ง 3 มิติ คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และสังคม แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่สามารถผลิตผลงานวิจัยที่คุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สามารถแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

บทบาทงานวิจัยกับการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากที่ประเทศไทยได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ขึ้นเพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีคณะกรรมการเป็นตัวแทนจากภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน โดยภาครัฐ ประกอบด้วย ตัวแทน

จากกระทรวงต่าง ๆ ภาควิชาการ ประกอบด้วย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (GSEI) และ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) และภาคเอกชน ประกอบด้วย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานสนับสนุนเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี ค.ศ. 2030 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้จัดตั้งโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) หรือ SDG Move เพื่อร่วมกันหาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงมาตรการด้านเศรษฐกิจศาสตร์ สังคมและกฎหมาย และติดตามผลการดำเนินงานด้าน SDGs โดยในปัจจุบันมีฐานะเป็นหน่วยประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (SRI Unit) ที่ 14 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) เพื่อประสานงานเครือข่ายนักวิจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์ และถอดบทเรียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ และผลิตเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย 3) เพื่อประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายนักวิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ทำงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์ และถอดบทเรียนภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ 4) เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล 5) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์ปัจจุบัน และความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ชล บุนนาค และคณะ, 2561) และมหาวิทยาลัยจะเป็นจุดคานงัดที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยั่งยืน

เนื่องจาก 1) อยู่ในตำแหน่งที่สามารถสื่อสารความรู้และข้อเสนอแนะไปสู่ผู้กำหนดนโยบายได้ 2) มีความสามารถที่จะพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างก้าวกระโดด 3) มหาวิทยาลัยในภาพรวมยังอยู่ในจุดที่เชื่อมประสานและสร้างความไว้วางใจและยึดโยงภาคส่วนที่อาจจะมีความขัดแย้งกันเดิมให้มาร่วมขับเคลื่อน SDGs ร่วมกันได้ด้วย (ชล บุนนาค, 2565) ผู้เขียนเห็นว่า สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งความรู้ของศาสตร์ต่างๆ มีการจัดการเรียนการสอนและการทำวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ที่ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ สถาบันการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs และบทความนี้ผู้เขียนจะขอก้าวถึงบทบาทของงานวิจัยที่ช่วยขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการได้มาซึ่งผลงานวิจัยต้องอาศัยกระบวนการระบุปัญหา การสำรวจข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผลเพื่อค้นหาความรู้ใหม่ มีหลายแง่มุมและวิธีการในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ใหม่ การแก้ปัญหา หรือการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ งานวิจัยจึงมีความสำคัญในการพัฒนาสังคมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายั่งยืน ดังนั้น หากวิเคราะห์ถึงบทบาทของงานวิจัยสามารถช่วยขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์และทำความเข้าใจสถานการณ์

งานวิจัยช่วยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในบริบทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับโลก โดยช่วยให้เห็นภาพรวมของความท้าทายและปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น การขาดแคลนน้ำสะอาด ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2. การทำ Localizing หรือการนำเป้าหมายเพื่อการพัฒนายั่งยืน (SDGs) มาประยุกต์ใช้ในระดับท้องถิ่น

งานวิจัยช่วยปรับเป้าหมาย SDGs ให้เข้ากับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งอาจมีปัจจัยและปัญหาที่แตกต่างจากระดับชาติหรือระดับโลก และการวิจัยทางสังคมและวัฒนธรรมช่วยให้เข้าใจความหลากหลายของชุมชนและวิธีการที่เหมาะสมในการบรรลุเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้งานวิจัยช่วยในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงกับท้องถิ่น เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การประเมินผลกระทบ

งานวิจัยช่วยประเมินผลกระทบของนโยบายหรือการดำเนินการต่างๆ ที่มีต่อ SDGs และการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพช่วยให้เข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับใดจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระยะยาว

4. การพัฒนาแนวทางและนวัตกรรมใหม่ๆ

งานวิจัยช่วยพัฒนาแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ในการบรรลุเป้าหมาย SDGs โดยงานวิจัยด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และวิธีการทางสังคมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

5. การติดตามและประเมินผล

งานวิจัยช่วยสร้างเครื่องมือและวิธีการในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SDGs และการประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนการดำเนินงานและนโยบายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. การสร้างความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย

งานวิจัยช่วยสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของ SDGs แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วน

เสีย รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลและผลการวิจัยช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs นอกจากนี้งานวิจัยช่วยในการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างท้องถิ่นต่างๆ โดยมีการนำความรู้และประสบการณ์จากพื้นที่อื่นๆ มาใช้สามารถช่วยในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเองได้

ในปัจจุบันมีผลงานตีพิมพ์บทความวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนายั่งยืนเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เพิ่มขึ้นในหมู่นักวิจัย นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบาย รวมถึงการสนับสนุนทุนจากแหล่งทุนวิจัยที่ได้มุ่งเน้นการสนับสนุนโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับ SDGs มากขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างผลงานตีพิมพ์ของมหาวิทยาลัยมหิดลที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทุกประเภทผลงาน ในช่วง 5 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2562 – 2566) โดยสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล SciVal (สืบค้น ณ วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2567) พบว่า มีจำนวนผลงานตีพิมพ์ จำนวน 20,292 เรื่อง โดยมีผลงานที่สอดคล้องกับ SDG3 มากที่สุด จำนวน 7,388 เรื่อง รองลงมามีผลงานที่สอดคล้องกับ SDG7 จำนวน 419 เรื่อง และมีผลงานที่สอดคล้องกับ SDG16 จำนวน 358 เรื่อง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ และจะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 3 จาก 17 ประเด็นเป้าหมาย คือ SDG3 SDG16 และ SDG17 (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2567)

งานวิจัยของ Yeh (2022) ที่ได้วิเคราะห์งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผลการศึกษาพบว่า จำนวนงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับ SDGs เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สาขาวิชาที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม วิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า มีความร่วมมือระหว่างประเทศในการวิจัย SDGs เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ภาสกร บุญคุ้ม (2565) ได้วิเคราะห์ผลงานการตีพิมพ์ระดับนานาชาติของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดลที่อยู่ในฐานข้อมูล Scopus พ.ศ. 2554-2563 ในประเด็นผลงานตีพิมพ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า สถาบันฯ มีผลงานวิจัยที่สอดคล้องกับ SDG3 การสร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัยสร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย (ร้อยละ 32.62) อีกทั้งผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผลงานตีพิมพ์ในระดับนานาชาติในฐานข้อมูล Scopus ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดลในช่วง 10 ปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 21.3%

Waleed (2020) ได้ทำการวิเคราะห์บรรณมิติของการตีพิมพ์งานวิจัยทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเน้นที่เป้าหมายการมีสุขภาพและความเป็นที่ดี (SDG3) (ค.ศ. 2015 – 2019) ผลการศึกษาพบว่า ผลงานตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ที่ตีพิมพ์ในวารสารที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (peer-reviewed journals) มีการเติบโตอย่างรวดเร็วโดยมีการเน้นอย่างชัดเจนที่ SDG3 และ SDG13 การตีพิมพ์ส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคยุโรป ในขณะที่ภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกมีส่วนร่วมในการตีพิมพ์น้อยที่สุด สำหรับนักวิจัยในภูมิภาคที่มีรายได้ต่ำ เช่น แอฟริกา เมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ความสนใจและมุ่งเน้นการตีพิมพ์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับ

SDG3 ในขณะที่นักวิจัยในภูมิภาคที่มีรายได้สูง เช่น อเมริกา ยุโรป และแปซิฟิกตะวันตก ให้ความสนใจและมุ่งเน้นการตีพิมพ์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับ SDG13

จะเห็นได้ว่า SDGs ประกอบไปด้วยมิติการพัฒนาที่หลากหลายและซับซ้อน การทำงานวิจัยเพื่อผลิตองค์ความรู้เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของประเด็นการพัฒนาในมิติต่างๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งการวิจัยยังเป็นการช่วยสำรวจให้เห็นถึงสถานะและสถานการณ์ความก้าวหน้าของการดำเนินงานในแต่ละประเด็นหรือเป้าหมาย จากข้อมูลที่มีอยู่อย่างหลากหลายและกระจัดกระจาย การวิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกเครื่องมือหนึ่งในการรวบรวมประเด็นและข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ มาสังเคราะห์ให้เห็นภาพสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

แนวทางการส่งเสริมให้ SDGs เป็นวาระสำคัญในการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

จากการที่มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตความรู้ใหม่ สามารถทำวิจัยเพื่อหาความรู้และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ได้ ผนวกกับนักวิชาการหรือนักวิจัยให้ความสนใจกับประเด็น SDGs ที่หลากหลายขึ้นอยู่กับสาขาวิชา ความเชี่ยวชาญ และบริบทของแต่ละบุคคล เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นไปตามเป้าหมายที่จะผลิตผลงานวิชาการเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนเป้าหมายที่ยั่งยืนเป็นประเด็นวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการหรือนักวิจัยให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางสนับสนุนให้ SDGs

เป็นประเด็นวิจัยใหม่มหาวิทยาลัย รายละเอียดดังกล่าวนี้ การผนวก SDGs เข้าไปในการบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร และการปฏิบัติของมหาวิทยาลัย ในประเด็นการวิจัยโดยมีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลไกติดตามผล สำหรับการสนับสนุน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ในแผนกลยุทธ์วิจัย รวมถึงมีการจัดสรรทรัพยากร เช่น สนับสนุนทุน วิจัย อุปกรณ์ บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และ ทรัพยากรอื่นๆ สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง นักวิจัยกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ภาค เอกชน ภาครัฐ และองค์กรระหว่างประเทศ ใน ประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และร่วมกันพัฒนา งานวิจัยที่มีความก้าวหน้า และสร้างผลลัพธ์ที่มี impact สูง ซึ่งจะทำให้มหาวิทยาลัยมีความยั่งยืน มากขึ้น

มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนแนวทางการ วิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ เนื่องจากปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับ SDGs นั้นซับซ้อน เชื่อมโยงกันและ ยากต่อการแก้ไข แนวทางการวิจัยแบบดั้งเดิมที่ เน้นความเชี่ยวชาญในศาสตร์เดียว อาจไม่เพียงพอที่จะให้คำตอบที่ครอบคลุม ดังนั้น การวิจัยแบบ บูรณาการข้ามศาสตร์ จึงมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อน SDGs เพราะช่วยให้เข้าไปแก้ปัญหาในภาพรวม เกิดการรวมความรู้และผสมผสานวิธีการวิจัย จากศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถตอบโจทย์และสนับสนุนเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการ นัก วิจัย รวมถึงนักศึกษาทำวิจัยเพื่อคิดค้นนวัตกรรม เพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่างๆ ทั้งด้านการแพทย์ และอื่นๆ รวมทั้งคำนึงถึงการแก้ปัญหาของสังคม และโลก เช่น ลดปัญหาโลกร้อน และสร้างพลังงาน ทดแทนเพิ่มขึ้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายของประเทศมิ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และก่อให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรโลก

การสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ให้ แก่นักวิชาการ นักวิจัย รวมถึงนักศึกษาผ่านช่องทาง ต่างๆ เช่น การอบรม การสัมมนา เว็บไซต์ และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้เข้าใจและสามารถเชื่อมโยง ระหว่างงานวิจัยของตนเองกับ SDGs เพื่อนำไป ใช้กำหนดเป็นกรอบการวิจัย และช่วยให้สามารถ ผลิตผลงานที่ตอบโจทย์ต่อเป้าหมายของ SDGs ได้

วิเคราะห์จุดแข็งด้านงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับ SDGs รวมถึงระบุตัวนักวิจัยหลัก ที่มีผลงานโดดเด่น และมีความเชี่ยวชาญใน SDGs แต่ละเป้าหมาย เพื่อ ความสะดวกในการวางแผนการดำเนินงานและ การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย รวมถึงช่วย กำหนดทิศทางวิจัยและจัดสรรทรัพยากร ที่มีให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและตอบสนองความท้าทายของ SDGs นอกจากนี้ยังสามารถวิเคราะห์ได้ว่ายังขาดนักวิจัยที่มีความ เชี่ยวชาญในประเด็นใด หรือหากมหาวิทยาลัย ต้องการที่จะสนับสนุนงานวิจัยให้ตรงตามเป้าหมายใดก็สามารถสนับสนุนได้ให้ตรงตามเป้าหมายและความเชี่ยวชาญของนักวิจัย

การรายงานผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็น ถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยในการขับเคลื่อน SDGs ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคืบหน้า ผลลัพธ์ และ impact ของงานวิจัย ทำให้ทราบว่าในแต่ละ ปีมีจำนวนผลงานวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมาย งาน วิจัยมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายใด ทำให้ทราบถึงทิศทาง และแนวโน้มของการวิจัยซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ผู้ บริหารนำไปวิเคราะห์กำหนดนโยบายและประเมิน ศักยภาพงานวิจัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงได้

ส่งเสริมให้นักวิจัยสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับนักวิจัยระดับโลก ช่วยให้นักวิจัยเข้าถึง ข้อมูล เทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ จากทั่วโลก ซึ่ง

จะช่วยพัฒนานวัตกรรมและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ SDGs ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มโอกาสในการวิจัยร่วมกับนักวิจัยจากต่างประเทศที่จะช่วยขยายขอบเขต ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดีจากนักวิจัยทั่วโลก ซึ่งจะช่วยพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการขับเคลื่อน SDGs ที่มีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมให้ SDGs เป็นวาระสำคัญในการวิจัยของมหาวิทยาลัย ไม่เพียงแต่สร้างองค์ความรู้ใหม่ แต่ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ในการร่วมกันสร้างโลกที่ดีกว่าให้กับคนรุ่นหลัง ผลลัพธ์จากการวิจัยเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

สรุป

บทความนี้แสดงให้เห็นว่างานวิจัยมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เนื่องจาก 1) งานวิจัยช่วยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในบริบทต่างๆ ช่วยให้เห็นภาพรวมของความท้าทายและปัญหาที่ต้องแก้ไข 2) งานวิจัยช่วยในการปรับเป้าหมาย SDGs ให้เข้ากับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น รวมถึงช่วยให้เข้าใจความหลากหลายของชุมชนและวิธีการที่เหมาะสมในการบรรลุเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ 3) งานวิจัยช่วยประเมินผลกระทบของนโยบายหรือการดำเนินการต่างๆ ที่มีต่อ SDGs 4) งานวิจัยช่วยพัฒนาแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ในการบรรลุเป้าหมาย SDGs 5) งานวิจัยช่วยสร้างเครื่องมือและวิธีการในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SDGs และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 6) งานวิจัยช่วยสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของ SDGs แก่สาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ตลอดจนช่วยในการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างท้องถิ่นต่างๆ

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวทางสนับสนุนให้ SDGs เป็นประเด็นวิจัยในมหาวิทยาลัย โดยมีแนวทางดังนี้ 1) การผนวก SDGs เข้าไปในการบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กร และการปฏิบัติของมหาวิทยาลัย ในประเด็นการวิจัยโดยมีการกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลไกติดตามผลสำหรับการสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SDGs 2) มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนแนวทางการวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ เพราะช่วยให้เข้าใจปัญหาในภาพรวม เกิดการรวมความรู้และผสมผสานวิธีการวิจัยจากศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้สามารถตอบโจทย์และสนับสนุนเป้าหมาย SDGs ได้ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการทำวิจัยเพื่อคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่างๆ โดยคำนึงถึงการแก้ปัญหาของสังคมและโลก 4) การสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ให้แก่นักวิชาการ นักวิจัย รวมถึงนักศึกษาผ่านช่องทางต่างๆ 5) วิเคราะห์จุดแข็งด้านงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับ SDGs รวมถึงระบุตัวนักวิจัยหลักให้ชัดเจน 6) รายงานผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ให้เห็นถึงความคืบหน้า ผลลัพธ์ และ impact ของงานวิจัย 7) ส่งเสริมให้นักวิจัยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับนักวิจัยระดับโลก ซึ่งช่วยให้นักวิจัยเข้าถึงข้อมูล เทคโนโลยี และความรู้ใหม่ๆ จากทั่วโลก

จากที่กล่าวมาทั้งหมด การบรรลุเป้าหมาย SDGs ในปี พ.ศ. 2573 เป็นเป้าหมายที่ท้าทายระดับโลกที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และงานวิจัยก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการแก้ไขและพัฒนาประเทศ ดังนั้น การกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการวิจัยและพัฒนา การสนับสนุนนักวิจัย และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตลอดจนส่งเสริมให้นักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของ SDGs จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้ขอขอบพระคุณสถาบัน
นวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ช่วย
เหลือสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเข้า
ถึงแหล่งข้อมูล ทำให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วง
ไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เกษร เกษมชื่นยศ. (2563). การพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 26(1), 16 – 30.
- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล. (2566). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2567 - 2570*.
ได้มาจาก: <https://op.mahidol.ac.th/pl/wp-content/uploads/2024/07/MAHIDOL-UNIVERSITY-STRATEGIC-PLAN-2024-2027.pdf>
- กุลชา เลิศสิทธิพันธ์ และสุทธิศักดิ์ ศรีสวัสดิ์. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนจากมหาวิทยาลัยที่ติด 100 อันดับแรกในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกเฉพาะสาขาโดย QS และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกโดยมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 8(3), 149 – 161.
- โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move). (2562). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. ได้มาจาก: https://nsotraining.nso.go.th/download/12-40-38_11-03-2562.pdf
- ชล บุญนาค, อรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกูล, ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี, ณัชฎา คงศรี, ปารีชาติ เรืองเดช และธรรมพร สุขมี. (2561). *โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ชล บุญนาค. (2565). *Director's Note: 19: บทบาทมหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน: ฉบับขยายความ [1/2]*. ได้มาจาก: https://www.sdgmove.com/2022/05/02/directors-note-19-universities-and-sdgs-extended-version-1-2/#_ftn1
- ภาสกร บุญคุ้ม. (2565). การวิเคราะห์ผลงานการตีพิมพ์ระดับนานาชาติของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลที่อยู่ในฐานข้อมูล Scopus พ.ศ. 2554 - 2563. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2(6), 627-644. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.168>
- ภาสกร บุญคุ้ม และรัตนา ด้วยดี. (2566). การพัฒนาที่ยั่งยืน: การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยงานวิจัย. *วารสารวิชาการ ปชมท.*, 12(1), 165 – 176.
- นงนภัทร รุ่งเนย. (2555). อุดมศึกษาไทยกับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์*, 40(1), 233-242.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2565). *แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570*. ได้มาจาก: <https://pub.nstda.or.th/govdx/plan-research-and-innovation-2023-2027/>

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. ได้มาจาก: https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. ได้มาจาก: https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*. ได้มาจาก: <https://qsds.go.th/wp-content/uploads/2017/pdf/yutthasart20ys.pdf>
- สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2558). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558. (6 มิถุนายน 2558)*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 131 ง. อิทธิศักดิ์ จิราภรณ์วารี และศุภกฤต ทวีสง่า. (2565). ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารบริหารการพัฒนานวัตกรรมเชิงบูรณาการ*, 2(2), 1 – 15.
- Brundtland, G.H. (1987). *Our Common Future: The Report of the World Commission on Environment and Development*. Oxford. Oxford University Press. United Kingdom. 300 pages.
- Sachs, J.D., Lafortune, G., Fuller, G. (2024). The SDGs and the UN Summit of the Future. *Sustainable Development Report 2024*. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. doi:10.25546/108572
- SDG Move Team. (2560). *สวัสดิ์ SDGs (2) – ว่าด้วยเป้าหมาย (Goals) 17 เป้าของ SDGs*. ได้มาจาก: <https://www.sdgmove.com/2017/06/01/goals/>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs: UN DESA. (2024) *The Sustainable Development Goals Report 2024*. Available from: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf>
- Waleed M.S. (2020). Bibliometric analysis of scientific publications on “sustainable development goals” with emphasis on “good health and well-being” goal (2015–2019). *Globalization and Health*, 16(68), 1 – 13.
- Yeh, S.-C., Hsieh, Y.-L., Yu, H.-C., & Tseng, Y.-H. (2022). The Trends and Content of Research Related to the Sustainable Development Goals: A Systemic Review. *Applied Sciences*, 12, 6820. <https://doi.org/10.3390/app12136820>